katona

Carlo Goldoni

EGY NYÁR

Carlo Goldoni

EGY NYÁR

SZEREPLŐK

Filippo, livornói polgár – **Bezerédi Zoltán**
Giacinta, a lánya – **Borbély Alexandra**
Leonardo, szereti Giacintát – **Bányai Kelemen Barna**
Vittoria, Leonardo húga – **Jordán Adél**
Guiglielmo, szereti Giacintát – **Mészáros Béla**
Sabina, Giacinta nagynénje – **Fullajtár Andrea**
Brigida, Giacinta cselédje – **Pálos Hanna**
Ferdinando, élősködő – **Keresztes Tamás**
Fulgenzio, Filippo és Leonardo barátja – **Dankó István**
Costanza, fiatal özvegy – **Pálmai Anna**
Rosina, az unokahúga – **Erdős Lili m.v.**
Pancrazio, Leonardo nagybátyja,
szereti Costanzát – **Elek Ferenc**
Tognino, szereti Rosinát – **Jakab Balázs**
Paolo, Leonardo mindenese – **Gloviczki Bernát**
Tita, Costanza szolgája – **Szacsvay László**
Beltrame, Pancrazio szolgája – **Ujlaki Dénes**
Aldo, Filippo szolgája – **Bán János**
Szakács – **Pásztor Dániel**
Dizőz – **Matisz Flóra Lili/Roszik Hella m.v.**
Zenész – **Gombkötő Zoltán/Banga Dániel Gábor m.v.**

ALKOTÓK

Díszlet: **Khell Zsolt**, jelmez: **Szakács Györgyi**,
dramaturg: **Török Tamara**, **Balázs-Piri Noémi**,
konzultáns: **Nádasdy Ádám**,
világítástervező: **Bányai Tamás**, zene: **Matisz Flóra Lili**,
hangeffektusok: **Vajdai Vilmos**, súgó: **Boncza Anita**,
ügyelő: **Valovics István**, asszisztens: **Tiwald György**,
rendező: **Ascher Tamás**

GOLDONI ÉS VELENCE

Goldoni sehol máshol nem lehetett volna egyszerre szerző, színházigazgató és színházreformer, csak Velencében. Óriási fontossággal bírtak a színházi előadások a 18. századi Velence életében: hét színház jutott a város száznegyvenezer lakosára; a hét színház összesen 1300-1400 előadást játszott egy-egy évadban. A színházak egymás konkurensei voltak, kegyetlen harc dúlt köztük, és nemcsak a társulatok, hanem a háziszerzők is rivalizáltak egymással. Az előadásokat hivatásos színészek, pénzért játszották, amelyeket – a belépőjegy megvásárlása után – bárki megnézhetett.

A 18. század első felében két műfaj küzdött egymással az elsőségért Velencében: az opera és a színészek improvizációira alapuló, típusfigurákat felvonultató, maszkos commedia dell'arte. Az eredetileg piactereken játszott commedia dell'arte annyira népszerű volt, hogy a 17. század végére bekerült a kőszínházakba – ami viszont hamarosan a műfaj elfáradásához, kiüresedéséhez vezetett: a kőszínházi terekben, ahol megszűnt a spontán, közvetlen kapcsolat a színész és a néző között, a színészek leginkább a jól bevált poénjaikat ismételgették.

A velencei színház éppen Goldonival alakult át: lezárult a commedia dell'arte legendás korszaka, és ugyanebben a velencei színházi struktúrában megszületett egy újfajta, a realizmus irányába tartó komédiaműfaj. Goldoni megírta a commedia dell'arte-szereplők szövegét, árnyaltabbá, bonyolultabbá tette a jellemüket és a kapcsolataikat, elhelyezte őket a társadalmi hierarchiában.

Goldoni ízig-vérig színházi ember volt: a darabjai megírása után részt vett azok színpadra állításában is, „belülről” ismerte a társulatok működési mechanizmusát, a színészek képességeit, lehetséges munkamódszereit és személyiségét. Komédiáinak szereplőgárdája, sőt, jellemei is nagyban függtek a rendelkezésére álló színészek számától, a színészi és emberi kvalitásaiktól, milyenségüktől. Ugyanakkor természetesen Goldoni darabjai is hatottak a színészek játékára: a színészi, kifejezési technikájuk radikális módosítására kényszerültek. A példány teljes megírása egyrészt erős szabályozását jelentette az improvizációknak, amelyeknek a színészek a sikereiket köszönhették, másrészt meg kellett tanulniuk a szöveget, ami nem ritkán nagy nehézséget jelentett az improvizáláshoz szokott színészeknek. De legfőképpen természetes természetes játék- és beszédmódra kellett törekedniük – arra, hogy a játékuk ne sémákból, hanem a „valóságból”, a pszichológiai és társadalmi tapasztalataikból táplálkozzon. Goldoni és a színészek egyszerre fejlődtek; együtt tanulták az új stílust. Ahogy a commedia dell’arte-színészek egyre jobban megtanulták a természetes színjátszást, úgy váltak egyre árnyaltabbá Goldoni karekterei is.

1748-ban lezárult Goldoni színházi munkásságának első korszaka, a commedia dell'arte-darabok módosítására tett kísérletezés fázisa. A következő években fordult el végleg a commedia dell'artétól, és tért át a jellemkomédiákra. Ebben a korszakban általában egyetlen központi, árnyalt, jól kidolgozott szereplő köré szervezte a darabjait – vagyis a helyzetkomikumon alapuló komédiát jellemkomédiává alakította. Szereplői hétköznapi emberek lettek, hihető lelkivilággal; a világ és a személyiségek valószerű ábrázolása felé haladt. 1753-ban írta meg a jellemkomédiák csúcsát jelentő *Mirandolinát*.

Goldoni velencei működésének utolsó három éve a 18. századi olasz színház talán legfontosabb epizódja: reformja itt ér a végső, legfontosabb, realista fázisához. 1759-és 1762 között megírta *A nyaralás trilógiáját*, *A terecskét*, a *Chioggiai csetepatét*, a *Karneválvégi éjszakát*; e „környezetkomédiák" legfőbb értékei a szereplők érzelmi-lelki elemzése és a kapcsolataik árnyalt bemutatása.

Közben Carlo Gozzi, aki a commedia dell'artéhoz való visszatérést hirdette, hatalmas sikert aratott a *Mesekomédiái*val. Goldoni a velencei hétköznapokat mutatja be, felismerhető, „valóságos" szereplők történetein keresztül, Carlo Gozzi viszont elfordul a kortárs valóságtól – egy irreális világ, a mese világa felé. Miután Gozzi ellehetetlenítette a helyzetét Velencében, Goldoni elfogadta a párizsi Comédie Italienne két évre szóló meghívását a színház igazgatói posztjára. A haláláig Párizsban maradt, sosem tért vissza Velencébe.

A NYARALÁS TRILÓGIÁJA („EGY NYÁR” TÖRTÉNETE)

A nyaralás trilógiája egy elhibázott szerelem komédiája. Goldoni különösen gazdag jellemeket vonultat fel benne, és bonyolult lelkiállapotokat ábrázol. Néhány vonással pontosan megrajzol egy-egy alakot, egy-egy lelkiállapotot. Giacinta Goldoni egyik legbonyolultabb személyiségű, pontosabban legbonyolultabb lelki helyzetet átélő – az adott szó és a szenvedély között őrlődő – nőfigurája. A szenvedély fejlődésének, majd a józan ész határai közé visszaterelésének ábrázolása *A nyaralás trológiájá*nak újdonsága.

Giorgio Strehler értelmezése szerint a *Trilógia* „az emberi „nyaralások” örök kalandja, az elutazások és a visszatérések kalandja, az illúzióé és az évszakok illúziójáé, a már visszahozhatatlan koroké.” A téma tehát egyszerre reális és szimbolikus; a XVIII. századi hétköznapiság univerzálissá tágul. A nyaralás-téma mögött „a maga emberi mivoltában, tévedéseivel, erényeivel és hibáival, értetlenségével ott egy társadalom modellje a francia forradalom küszöbén. A drámaiság a bölcsesség és a jóság mély melankóliájába olvad, valami halk elmúlásba, csöndes beletörődésbe, az élet bajainak elfogadásába (itt mindez az illendőség, a tisztesség, a becsület formájában jelenik meg, de egyben mások iránti sajnálkozásként és szánalomként is, mert fájdalmat kell okozni olyanoknak, akik azt egyáltalán nem érdemlik meg, mert képtelenség szót érteni egymással, kitörni, változtatni a dolgokon, és így tovább.)

Ha érezhetünk Goldoninál szomorúságot, ha létezik töprengő melankólia ebben a században, olyan melankólia, amely a legmélyén csupa életörömmel, finomsággal és mértéktartással párosul, akkor ez a szomorúság itt a maga teljes fényében mutatkozik meg. Van ebben valami az évszázad halálából, valami egyre hangsúlyosabb hanyatlás. Épp ezért olyan mai a hangulatában a *Trilógia*."

Az előadásunk szövegkönyve a *Nyaralás-trilógia* három darabjából, illetve *A játékos* és *A szerelmesek* című Goldoni-darabok részleteinek felhasználásával készült.

AZ 1950-ES ÉVEK OLASZORSZÁGA

Olaszország a második világháborúban rettenetes károkat szenvedett, Európa egyik legszegényebb országaként került ki a háborúból, néhány év alatt azonban sikerült gazdaságilag talpraállnia. Ebben nagy szerepe volt a Marshall-tervnek, a háború utáni amerikai segélyprogramnak, amelyben minden európai ország részt vehetett, ha hajlandó volt az újjáépítésben együttműködni az Egyesült Államokkal. A Marshall-terv segítségével stabilitzálták az ország pénzügyi helyzetét, elkezdték felszámolni a munkanélküliséget, az északi és déli régiók közötti fejlettségbeli különbségeket. 1956 körül bontakozott ki az „olasz gazdasági csodaként" emlegetett fellendülés: Olaszország egy alig közepesen fejlett gazdaságból néhány év alatt a világ egyik legfejlettebb ipari országává vált. Délről sokan az északi iparvárosokba költöztek: Milánóba, Genovába, Torinóba; rengeteg dél-olasz fiatal talált munkát a torinói Fiat-gyárban. Nőttek a fizetések, emelkedett az életszínvonal. A háztartásokba hűtőszekrény, mosógép, televízió került, sok család megengedhette magának, hogy autót vásároljon. Az irodákban megjelentek az Olivetti-írógépek, a mindennapokban a divatos ruhák és cipők, az utakon a Fiat, a Lamborghini, a Maserati, a Ferrari autói. Megindult a tömegturizmus.

A háború után az olasz film a provokatív, szokatlanul nyers témák felé fordult. Ez a neorealizmus időszaka; Roberto Rossellini, Luchino Visconti és Vittorio de Sica filmjei leginkább a társadalom peremére sodródott emberekről szólnak. Az 50-es évek második felében induló gazdasági fellendülést követően viszont a mozik közönsége egyre kevésbé akart a társadalmi problémákkal vagy a történelmi traumákkal szembesülni. Ennek a korszaknak inkább Dino Risi – az új olasz életforma groteszkségét is bemutató – komédiái az emblematikus filmjei.

PERON

A „MARIAGE”

VITTORIA Varrattam magamnak egy ruhát.

GIACINTA Ó! Én is varrattam egy nagyon szépet. Elájulsz, ha meglátod…

VITTORIA Mindig is szerettem diktálni a divatot.

GIACINTA És mi ez a te új ruhád?

VITTORIA Egy mariage. Szűk derék, bő szoknya.

GIACINTA Tudom, hogy mi az a mariage! De te honnan tudod, hogy a franciáknál divatba jött a mariage?

VITTORIA Gondolom, onnan, ahonnan te. Baj, hogy varrattam egyet?

GIACINTA Dehogyis, örülök neki. És mikor veszed majd fel ezt a szép ruhát?

VITTORIA Még nem tudom…

Illusztráció a *Nyaralás-trilógia* 1760-as évekbeli kiadásához

Szakács Györgyi jelmeztervei

Impresszum

Szerkesztette: **Török Tamara**

Előadásfotók: **Horváth Judit**

Tördelés: **Báthori Róbert**

KATONA JÓZSEF SZÍNHÁZ

1052 Budapest, Petőfi Sándor utca 6.

www.katonajozsefszinhaz.hu

© 2025.

